

|                                    |                                            |
|------------------------------------|--------------------------------------------|
| Eda Kriseová                       | Básničky pro Ovi Kůdžma [2 - 3]            |
| Jaroslav Opat                      | Šance pro "Střední" Evropu? [4 - 23]       |
| Sergej Machonin                    | Sůl země České [24 - 32]                   |
| Ondřej Vaculík                     | Bezvadný den Ivana Klímy [33 - 35]         |
| Ivan Klíma                         | Agitace [36 - 41]                          |
| Daniel Cohn-Bendit<br>Adam Michnik | Varšava 1987 /rozhovor/ [42 - 46]          |
| Karel Pecka                        | Poznámky k problematice K - 231 [47 - 51]  |
| Ivan Klíma                         | Prohlášení zaživa [52]                     |
| Antonín Přidal                     | Rozloučení s malířem [53 - 54]             |
| Milan Šimečka                      | Kniha o Husovi [55 - 58]                   |
| Milan Jungmann                     | Ztracené varty dogmatismu [59 - 67]        |
| DOKUMENT                           | Dopis T.G.Masaryka ze 16.10.1918 [68 - 69] |
| Eva Kantůrková                     | Američanka v Praze [70 - 72]               |
| Ivan Kadlečík                      | Zátvorky [73 - 75]                         |
| Ludvík Vaculík                     | Srpnové září [76 - 78]                     |

ZÁŘÍ 1988

Copied from a type-written carbon copy, bound,  
continuously numbered and

made available by

DOKUMENTATIONSZENTRUM ZUR FÖRDERUNG DER UNABHÄNGIGEN  
TSCHECHOSLOWAKISCHEN LITERATUR e.V. for research and  
information purposes. Copyright continues to be held by  
each individual author and must be strictly observed. If  
clarification is required, please consult the Centre  
before publication of any item.

DOKUMENTATIONSZENTRUM  
SCHWARZENBERG 6  
D-8533 SCHEINFELD  
Tel. 09162/7761

Ondřej Vaculík:

Bezvadný den Ivana Klímy

/zážitek/

Sedím v bytě paní učitelky, před její knihovnou. Byt v paneláku si zařídila skoro na konci stáří, podle stupnice profesora Vondráčka na začátku vysokého stáří, účelně a pohodlně starým nábytkem, doplněným několika novými kusy. Na konci vysokého stáří udělala ve všech svých věcech konečný pořádek, knihy z dobře vyplněné knihovny začala rozdávat už před deseti lety. Mně připadl dvousvazkový Slovník jazyka českého od Váši a Trávníčka. Často ho používám, vím, že možno psát pystíček i pyštíček. A teď беру útlou knížku, kterou mi oněhdy darovala se slovy: Na, ty máš rád toho Klímu. Rád, rád, znám ho, ohradil jsem se při zjištění, že knihu Klíma napsal na počátku rané dospělosti /stále profesor Vondráček/.

"Vezmu si ji až po vaší smrti, aby vám knihovna nezela prázdnotou," odmítl jsem věcně, jak to měla paní učitelka ráda.

Teď se do ní začítám, dočítám první stránku. V obavě z autorova přílišného mladictví držím knihu raději dál od sebe, tak střecky. Povídka není "marná" a "nevisí na vařené nudli", jako mně, musím uznat slovy současných lektorů. Ve zvědavosti, zda by neměl Klíma "s větším gustem směřovat k závěru" a případně "celé o dvě i více stran zhustit", čtu druhou povídku. Hm, ač mladší, měl víc hlubokých životních prožitků. Přeskakuji více stran a pouštím se do ústřední a nejrozsáhlejší povídky Bezvadný den, jejíž název je i názvem knihy. Mládežnické brigáda vysokoškoláků na staveništi! Staveniště - mé téma! Zabodávám pichlavé oči do řádků a s překvapením zjišťuju, že je to pořád stejné. I on, chudák, takový neschopný, jako já. Kopali výkop pro grunty nějakého činžáku. Stěny výkopu se jim sesouvaly, znovu zeminu vyházeli a přes noc se to znovu sesulo, a ještě víc. Jsem mile překvapen, že už tehdy jim to dělalo, co nám dnes. A on za to mohl, jako já dnes. Je to čtení strhující.

Už nedržím knížku, jako bych do ní jenom nahlížel. Až životně cítím, že omazán jílem syře břednu v břečce. Výkop ke dnu stále mokvavější. On, aniž by chtěl, je záhadným klíčem či kádrováním jmenován jako parťák; nutí lidi k práci, jednoho přesvědčuje, aby nepil: "Ale máme přece nějaký ideál?" "Ideál. To jo. Ideál. To máme," zní opilcova hořká odpověď.

Dnes nemáme mnoho úderných slov ku přesvědčování opilců. Vyvalí podkrvené oko, rukama rozhodí a správně řeknou: Trpko a těsno je člověku ve světě širém. Bystře odvětime: Ale to trpko i těsno se dá snášet a překonávat jenom ve strašně střízlivém stavu a v pilné práci až ukrutně těžké. A dnešní opilec, aniž by četl Klímu, hořce odpoví: To jo. To je vskutku ideál.

Povídka dočtena, venku se náhle smrklo, vyhlédnutý vlak ujel. Listuji zpět, na straně šedesát dva potkávám nadpis Agitace. To intelektuálové a studenti jdou agitovat pro kolektivizaci zemědělců. No to se asi zasmějeme.

Rozdělí je do dvou skupin, k učitelům přidělí dvě studentky pedagogické školy. Vejdou do nízkého domku, v němž žena, nemá na ně čas, musí ještě podojit, protože muž nic neudělá. Neudělá, před osmi lety ho ranila mrtvice, jak vysvítá, a od té doby se nemůže hnout. K jejich úžasu žena strhne přehoz na posteli, pod níž on leží, chráněn proti mouchám. Agitátoři jsou zděšeni. Ale ona klidně říká: "Takhle je ti líp, viď, zlato moje. Podívej se přece, dostali jsme návštěvu." Stařec zapiští - jako divoký pták. Věty čtu v očarování několikrát. "Je hodný. Je tak hodný jako dítě, zlato moje." Děje se na zemplínsku, výraz "zlato moje" se u nás neužívá, přesto ho Iven Klíma nepřekládá. Vykoktají agitaci, že v družstvu by jí bylo líp, že by i na něho měla víc času. "Lékaři mi už loni povídali, že nevydrží, ale on pořád žije a takhle se dívá. Už osm let. ... To už ani není lidský život." Znovu si odstavec čtu několikrát,

a když konečně sedím ve vlaku, cosi mě nutí dívat se na dívenku naproti ztrnulostí chorého starce, jen zapištět. "Vám by skutečně v družstvu bylo líp," říkají oni. A pak ještě: "Nebojte se, to už se všechno nějak zařídí." Ale, ale, všechno, nějak. Když odcházejí, ona se naklání nad nemocného a hovoří: "Tak co, zlato moje, odešla návštěva. Slyšel jsi to? Co budeme dělat?" Tehdy odešli a nepochopili, nechápou dnes a nebudou chápat nikdy. Asi nejsou na chápání. Mluví o zpohodlnění, jsou na špatné cestě. Ona pod něho vkládá pleny, říká mu zlato moje, a modlí se, aby si ho Pán povolal.

Různě postižené máme pohodlně v ústavech. O to víc se budeme muset vracet k těžké lásce, pohodlí lámající. Opilec možná řekne: A to je ideál?

Zdánlivě se v chudé chalupě střetává starý svět s novým světem, ve skutečnosti opravdový s umělým. Na mravnost útočí hra na mravnost. Do hlubokého poznání si zapichuje idea. Přitom hranice obou světů je nejasná, slovem těžko rozlišitelná.

Snadněji by se nám vedlo, kdyby si novosvětští vymysleli pro své účely také umělý způsob dorozumívání. Jejich novinami by mohl být stejně jedovatý posilující prášek, který by si přisypávali do kafe, do piva i do rumu, a slovo mohlo zůstat podnes zdravé a vždy pravdivé. Řekněte někomu, že se mu povede líp. Vyděsí se, chudák. Není se čemu divit. Pokusme se z Vltavy pod Prahou vybrat pramen čisté vody.

Skoro bych řekl, že Ivan Klíma napsal víc, než chtěl. Ale na druhé straně bych i skoro řekl, že dobře ví, co napsal. A i kdyby snad přec jen nevěděl, co napsal - to už se tak dobrým autorům stává.

A protože je povídka krátká a máme i trochu času, můžeme si ji ještě k involučním /Vondráček/ narozeninám Ivana Klímy přečíst.

/Září 1988/



Ivan Klíma:

Agitace  
/povídka/

V sedm hodin večer čekalo před národním výborem asi deset mužů. Potom přijelo nákladní auto.

"Loni jsme jezdívali líp," posteskl si mu jeden z mužů. "Měli jsme autobus."

Auto drkořalo po rozbité cestě a všude kolem se rozkládala široká rovina. Jenom vpředu několik zarostlých kopců narýsovalo na tmavé nebe nečekanou kresbu. To už bylo Maďarsko.

"Alespoň plachtu by mohli přes nás napnout," ozval se opět muž. "Vy tu jste dlouho?"

"Ne," řekl učitel a vyhrnul si límec.

"Myslel jsem si to," poznamenal muž. "Škoda, že jste tu nebyl loni, to byste měl jiné pohodlí."

Učitel přikývl. Zdálo se mu, že nákladní auto docela vyhovuje tomuto účelu. Do tváře ho uhodil zvlášť silný nápoť větru; ale učitel se nekrčil a jeho dlouhá hubená postava čouhala z korby jako strom v pustě.

"Bůhví jak dlouho tam zase budeme jezdit," řekl muž, "hrajeme si teď s nimi, až to není hezké. Dřív jsme přijeli, založili a bylo. Vždyť je to pro ně! Vy jste odněkud ze Šariše?"

"Ano," odpověděl učitel.

"Fozná se to podle řeči."

Kolem auta letěla políčka; byla tak úzká, že se podobala pásu proužkového kanafasu. Potom se ve tmě začernal obrys blízké věže a kolem auta se rozštěkali psi.

Auto zastavilo, muži seskákali a rozhlíželi se rozpačitě. Vedoucí agitace odešel pro tajemníka.

Ostatní se pustili podél bílých domků a uličkou s nízkým živým plotem. Ve vzduchu voněly papriky a seno; pod střechami verandiček

se žlutaly kukuřičné klasy. Vysoko nad domy zářilo vlhké hvězdnaté nebe. Vtom někdo rozsvítil světlo, hvězdy pobledly a muži spatřili před jedním z domků přešlapující hlouček. Přidal se k nim a všichni vešli do široké místnosti, kde na zdech viselo mnoho plakátů a na stole se povalovaly obrázkové časopisy.

Všech dohromady jich bylo osmnáct. Vedoucí agitace se vrátil s tajemníkem a nyní mluvil. Řekl, že s lidmi se musí jednat přátelsky, protože to jsou naši lidé - samí malí rolníci. Do družstva zatím nevstoupilo padesát šest rodin.

Tajemník vytáhl seznam nesplněných dodávek a prázdné přihlášky. Neradoval se příliš z projevů vedoucího, mrzelo ho těch padesát šest rodin, které mu kazily reputaci, ale neodvážil se nesouhlasit s vedoucím, když byl z okresu.

Rozdělili je do skupin. Učiteli přidali ještě dvě dívky z obce. Studovaly na pedagogické škole. Jedna z nich se mu líbila. Šli rychle po velmi široké prašné silnici a minuli žlutý kostel s kovovou střechou, která se trochu leskla v měsíčním světle.

Ta hezčí řekla: "Kdoví jestli to najdeme, my tu jsme teď taky jenom přes prázdniny."

Dali se postranní uličkou a psi štěkali z obou stran a řinčeli řetězy.

Nechtělo se mu mlčet a vykládal tedy anekdotu. Děvčata se chichotavě rozesmála a ta hezčí se na učitele ohlédla: "Vy jste nějaký veselý," a znovu se rozesmála.

Napadlo ho, že kdyby hospodáři nebyli doma, mohl s těmi děvčaty chodit po zbytek večera a to už by se dalo snad zařídit, aby ta druhá šla napřed.

Zastavili se před nízkým domkem. "To bude asi on," řekla ta druhá.

Žena se teprv vracela z pole. Bylo jí už asi hodně přes padesát. Zavolala: "Teď nemám čas, musím podojit a vyházet hnůj. Muž mi nic

neudělá."

Šli za ní do stáje. Ve tmě stála opuštěná kráva, chlév byl nízký a velmi ubohý.

Učitel se ozval: "To jste si špatně zařídila, matko. Můj táta musel doma udělat všechno."

Děvčata se zasmála.

"Já vstávám v půl čtvrté," řekla žena ze tmy, "a ještě se k němu musím v noci budít."

"Vzala jste si asi moc mladého, že vám nedá spát," zažertoval učitel.

Žena odlila trochu mléka do hrnečku. "Chcete jít dovnitř?"

Přinesla židle. Místnost byla malá a chudá. Vprávním rohu stály dvě truhly se zašlými květy, od čela postele k nohám se táhla růžová, hočně vybledlá plachta. Vyhlížela jako polozřícený stan. Kanape bylo potaženo kdysi červeným, teď skoro zcela černým potahem. Žena se posadila - měla tvář podobnou tomu potahu.

"Už osm let leží, ani se nepohne. Chtěla jsem, aby ho vzali do nemocnice, ale povídali, že to stejně nemá cenu."

Mluvila rychle, po zemplínsku, a učitel jí rozuměl jen těžko.

"Doktor povídal, že mu praskla žíla v hlavě, bylo to zrovna v poledne a v tom strašném horku mu ta žíla ~~xi~~ asi praskla. Potom se už ani nepohnul. A byl to takový silák - zdravý a pěkný."

Učitel se díval na nataženou plachtu. Cítil zvědavost i úzkost. Ale pod tu plachtu se přece nemohl stěsnat člověk.

"Osm let se nepohnul, musím ho krmit a přebalovat. Dřív ještě někdy promluvil. Když ho pozdravili: Pozdrav pánbůh, odpověděl: Až navěky. Jako by rozuměl. Ale teď už nemluví."

Také obě dívky se dívaly na tu plachtu. Nevěděly proč. Pod tu plachtu se nemohl vejít člověk, ale plachta byla nad postelí a nemocný přece musel ležet.

"Vynáším ho všesky na slunce, když je pěkně. Vítr mu odhání mouchy. Tady ho strašně žerou. Musím ho přikrývat."

Strhla plachtu.

Ležel pod proužkovanou duchnou, díval se vzhůru nad sebe. Měl šedé vyhaslé oči a vyhublou tvář Ľvana Hrozného. Byl maličký a ne-sktečný. Naklonila se nad něj. "Takhle je ti líp, viď, zlato moje?" Potom řekla: "Podívej se přece, dostali jsme návštěvu."

Stařec zapištěl - jako divoký pták.

"Dneska v noci tolik kašlal, celou noc kašlal, a to potom plivá. On plije všude: i nad sebe a na stěny a všude jako bez rozumu. Někdy, když jsem na poli, sedne na mě hrůza. Může rozkousat peřinu a zadusit se. Utíkám domů, ale on jen leží. Je hodný. Je tak hodný jako dítě, zlato moje."

Odmlčela se. Učitel se usilovně snažil nalézt první větu. Pozoroval však stále nehybnou lidskou trosku, žlutou, voskovou kůži bez stopy života a nedovedl si představit, že by mohl promluvit.

"Proč nás tak pánbůh potrestal?" zeptala se. "Ani nepil, ani se nerouhal. Tuhle chalupu postavil vlastníma rukama. Byl vždycky pilný. A teď jen tak leží. Hůř než kdyby byl mrtvý. Žerou ho mouchy. Někdy si myslím, pánbůh mě netrestej za tu myšlenku, že by nám bylo oběma líp, kdyby si ho Pán povolal."

Učitele stísňovalo dívat se na ty nehybné oči a voskovou tvář a pomyslel si, jak strašný musí být život, který se pohybuje mezi mrtvým pohledem bezvědomého a ustavičnou dřinou.

Odvrátil se, hleděl teď na staré dubové hodiny, které pohybovaly kyvadlem. "Tak vidíte, matko," ozval se, "vždyť vám by se x v družstvu ulevilo."

Děvčata se k němu otočila. Zarádovala se, že konečně uslyšela jiný hlas.

"On nic neví," pokračovala žena. "Ani o vás ne. Lékaři mi už loni povídali, že nevydrží, ale on pořád žije a takhle se dívá. Už osm let. Vy si to nedovedete představit. Někdy u něho musím prosedět celou noc. To už ani není lidský život."



Plakala.

"Vám by skutečně bylo v družstvu líp," řekl znovu.

"Já jim všechno dám," vzlykala, "máme toho málo, ale dám všechno, jen mě musejí nechat, abych mohla k němu."

Vytáhla velký balík papírových plen. "Tohle musím dávat pod něho," ukázala, "a ještě gumu. Je jako dítě. Potřebovala bych k němu častěji, ale nestačím všechno. Máme pole daleko."

Učitel řekl: "Vidíte, matko, ~~zix~~ a takhle byste mohla dělat docela blízko, třeba někde u drůbeže. Družstvo by vám pomohlo." Na okamžik pocítil bolestný soucit a touhu mít v rukou osudy lidí. Každému dát kus klidu. Přemýšlel usilovně, co by mohl učinit pro tu ženu, až se vrátí domů. Ale napadlo ho, že ať učiní cokoliv, nezmění její osud, nedá jí nic z toho, co jí bylo odňato, a měl v tu chvíli jediné přání: odejít odtud a nikdy se už sem nevrátit. Řekl však ještě jednou: "V družstvu vám ulehčí práci, budete mít víc času na muže a taky vám se bude dařit líp."

"Mně na tom nezáleží," odpověděla. "Jen mám strach, že by ženské křičely, kdybych chodila k němu. Nedovolily by to. Lidé jsou závistiví. Mně na ničem nezáleží, ale dokud žije, musí přece žít jako člověk."

"Nebojte se, to už se všechno nějak zařídí." Vstal.

Dívky také vstaly.

Nemocnému usedla na čelo moucha. Zavrtěl prudce hlavou. Žena stále hovořila a učitel se díval s hrůzou na voskovou tvář a s dětskou úzkostí čekal, pohnou-li se opět. Ale nepohnula se.

"Abyste našla alespoň trochu klidu," řekla jedna z dívek.

Děvčata šla napřed, učitel se ještě zastavil ve dveřích. Žena seděla na pelesti postele otočena k němu zády, nakláněla se k nemocnému a hovořila: "Tak co, zlato moje, odešla návštěva. Slyšel jsi to? Co budeme dělat?" Ale tvář se nepohnula.

Dohonil děvčata. Šli dlouho mlčky, bylo už chladno a z nebe

se snášela neviditelná mlha.

"Povídejte přece něco," řekla ta, která se mu líbila.

Vzpomněl si jen na starou, špatnou anekdotu. Děvčata se vděčně zasmála.

Agitátoři už byli pohromadě a počávali hlášení vedoucímu.

Děvčata se posadila na širokou lavici. Sedl si vedle té hezčí a trochu se dotkl její nohy. Otočila se k němu a usmála se. ~~Pak~~ Potom učitel vstal a hlásil, že agitace dopadla vcelku kladně.

Vedoucí si to zapsal.

/1958/

165

## P r o h l á š e n í   z a   ž i v a

Výbor stranické kontroly projednal otázku členství N. Bucharina a A. Rykova ve straně a vzhledem k neopodstatnění politických obvinění, která jim byla přisouzena při vyloučení ze strany, vzhledem k jejich plné soudní rehabilitaci a vzhledem k zásluhám o stranu a sovětský stát 21. června 1988 oběma posmrtně obnovil členství ve straně.

Členství ve straně bylo posmrtně vráceno také... (zpráva z tisku)

Každý slušný člověk jistě přijme s úlevou, jsou-li, byť po půl století, odvolána absurdní obvinění a zrušeny bezprávné rozsudky. Něco jiného je, má-li být člověk půl století po své popravě, jinak násilném konci či vůbec po smrti přijímán nazpět do organizace, která nese na tomto konci vinu. Logika takového postupu by vyžadovala, aby ti, kteří způsobili vražedné činy či pronásledování nevinných, byli po smrti z organizace vyloučeni. Ale takové počínání ve světě mrtvých by až příliš připomínalo tragickou frašku. Nevidím žádnou úlevu pro oběti z vůle ani pro jejich památku, mají-li stanout po boku svých katanů dokonce ještě i po smrti. A protože se jich nemůžeme zeptat na jejich mínění, připomíná mi takové počínání více manipulaci než rehabilitaci.

Jakkoliv dobré mohou být úmysly těch, kteří takto rozhodli a rozhodují, chtěl bych se sám za sebe, dokud jsem ještě živ, ohradit proti podobným dobrým úmyslům budoucích pokolení: rozhodně si nepřejí po smrti vstupovat do jakékoliv organizace, což se týká i těch organizací a spolků, jejichž jsem kdysi býval a pak přestal být členem.

Ivan Klíma